

הלכות ממרים פרק ד

א. זקן שחלק על בית דין בדבר שחייבין על זדונו פרת, ועל שגגתו חטאת בין שהיו הן אוסרין והוא מתיר, בין שהיו הן מתירין והוא אוסר הרי זה חייב מיתה.

ב. אפלו היה הוא אומר מפי הקבלה, ואמר כך קבלתי מרבותי, והן אומרים כך נראה בעינינו, שהדין נותן הואיל וחלק עליהן בדבר, או עשה או הורה לעשות הרי זה חייב מיתה. ואין צריך לומר, אם היו הם מורים מפי הקבלה.

ג. וכן אם חלק עליהם בגזרה מן הגזרות שגזרו בדבר שיש בשגגתו חטאת ובזדונו פרת, כגון שהתיר החמץ יום ארבעה עשר בשעה ששית, או אסרו בהניה בשעה חמישית הרי זה חייב מיתה; וכן כל פיוצא בזה.

ד. אחד דבר שחייבין על זדונו פרת ועל שגגתו חטאת שנחלקו בו, או שנחלקו בדבר המביא לידי דבר שחייבין על זדונו פרת ועל שגגתו חטאת.

ה. כיצד: נחלקו באשה זו אם היא ערוה או אינה, אם מראה דם זה מטמא באשה או אינו מטמא, אם זו טמאה לידה או אינה טמאה לידה, אם זו זבה או אינה זבה, אם חלב זה אסור או מתר, וכל פיוצא באלו הרי זה חלק בדבר שחייבין על זדונו פרת ועל שגגתו חטאת.

ו. וכיצד דבר המביא לידי דבר שחייבין על זדונו פרת ועל שגגתו חטאת: כגון שנחלקו בעבור השנה, אם מעברין עד הפורים או בכל אדר הרי זה חייב, שזה מביא לידי אכילת חמץ בפסח.

ז. וכן אם נחלקו בדין מדיני ממונות, או במנין הדינין שדנו דיני ממונות הרי זה חייב: לדבריו שלאחד שזה חייב לזה וכל שנטל ממנו, כדין נטל ועל פי בית דין נטל; ולדבריו שלזה שאומר פטור, או שאמר שאין אלו ראויין לדון כל שנטל גזל הוא בידו, ואם קדש בו אשה אינה מקדשת; ולדברי האומר שלו נטל הבא עליה במזיד ענוש פרת, ובשוגג מביא חטאת. ונמצא הדבר מביא לידי דבר שחייבין על זדונו פרת ועל שגגתו חטאת.

ח. וכן אם נחלקו בדיני מכות, אם זה חייב מלקות או אינו, או שחלק במנין הדינין שלוקין בפניהם הרי זה חייב: שהרי לדברי האומר אינו לוקה חובלים הם בו, וחייבין לשלם, וכל שיטל מהן, כדין נוטל; ולדברי האומר בן מלקות הוא כל שיטל מהן גזל הוא בידו, ואם קדש בו אשה אינה מקדשת.

ט. וכן אם נחלקו בערכין או בחרמין, אם זה חייב לתן או אינו חייב הרי זה חייב: שהרי לדברי האומר אינו חייב לתן אם לקחו ממנו הרי זה גזל, והמקדש בו אשה אינה מקדשת.

י. וכן אם חלק עליהן בפדיון הקדשים, אם נפדו או לא נפדו הרי זה חייב: שהרי לדברי האומר אין זה פדיון, אם קדש בו אשה אינה מקדשת.

יא. נחלקו בעריפת העגלה, אם אלו חייבין להביא או אינן חייבין הרי זה חייב: שהרי לדברי האומר חייבין להביא הרי היא

אסורה בהנחה, והמקדש בזה אשה אינה מקדשת. וכן אם נחלקו בערלה.

יב. וכן אם נחלקו בלקט שכחה ופאה, אם זה לעניים או לבעל הבית הרי זה חייב: שהרי לדברי האומר לבעל הבית הרי זה גזול ביד העני, ואם קדש בו אשה אינה מקדשת.

יג. וכן אם חלק עליהן באב מאבות הטמאות, כגון נגעי פשר או נגעי בתים או נגעי בגדים הרי זה חייב: שהרי לדברי האומר טהור, מתר להכנס למקדש ולאכל קדשים; ולדברי האומר טמא, אם נכנס או אכל במזיד ענוש כרת ובשוגג מביא חטאת. וכן אם נחלקו בטהרת מצרע, אם יש לזה טהרה או אין לו.

יד. וכן אם נחלקו בהשקאת סוטה, אם זו צריכה לשתות או אינה צריכה הרי זה חייב: שהרי לדברי האומר צריכה אם מת הפעל קדם שתשתה, הרי זו אסורה ליכם; ולדברי האומר אינה צריכה, מתיבמת.

טו. וכן כל פיוצא בזה. צריכין לבדק ולחקר אם היתה מחלקת זו מביאה לידי דבר זה, ודבר זה מביא לדבר שני, אפלו אחר מאה דברים, אם יבוא בסוף לדבר שחיבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת בין שהיה הזקן מקל והן מחמירין, בין שהיה הוא מחמיר והן מקילין הרי זה חייב. ואם לא תביא המחלקת לידי כך, הרי זה פטור חוץ ממצות תפלין בלבד.

טז. פיצד: הורה שמתר להוסיף טוטפת חמישית בתפלין, ויעשה אותה חמש טוטפות הרי זה חייב: והוא שיעשה כתחלה ארבעה בתים כהלכתן, ויביא חמישי וידבק בחיצון שהבית החיצון שאינו רואה את האויר, פסול. וחייב זקן ממרא על דבר זה, הלכה מפני הקבלה.

יז. אבל אם נחלקו בשאר מצוות, כגון שחלק בדבר מדברי לולב או ציצית או שופר, זה אומר פסול וזה אומר כשר, זה אומר יצא ידי חובתו וזה אומר לא יצא, זה אומר טהור וזה אומר שני לטמאה הרי זה פטור מן המיתה; וכן כל פיוצא בזה.

הלכות ממרים פ"ק ה

א. המקלל אביו או אמו נסקל, שנאמר "אביו ואמו קלל, דמיו בו" (ויקרא כ, ט). ואחד המקלל אותם בחייהם, או לאחר מותם הרי זה נסקל; וצריך עדים והתראה, כשאר כל מחיבי מיתות בית דין. ואחד האיש ואחד האשה, וכן הטמאים והאנדרגיגוס: והוא שיהיו גדולים, שהגיעו לכלל הענשין.

ב. אינו חייב סקלה, עד שיקללם בשם מן השמות המיוחדין; אבל אם קללם בכנוי פטור מן הסקלה, ולוקה בדרך שלוקה על קללת כל אדם כשר מישראל. וכן המקלל אבי אביו, ואבי אמו הרי זה כמקלל אחד משאר הקהל.

ג. אזהרה שלמקלל אביו ואמו מנין: ענש שמענו בפרוש; אבל האזהרה, הרי היא בכלל "לא-תקלל חרש" (ויקרא יט, יד). הואיל והוא מזהר שלא לקלל אדם מישראל, הרי אביו בכלל כל ישראל.

ד. המכה אביו או אמו מיתתו בחנק, שנאמר "ומכה אביו ואמו, מות יומת" (שמות כא, טו); וצריך עדים והתראה, כשאר כל מחיבי מיתות בית דין. ואחד האיש ואחד האשה, וכן הטמטום והאנדרגינוס: והוא, שיגיעו לכלל ענשין.

ה. אינו חייב חנק, עד שיעשה בהן חבורה; אבל אם לא עשה חבורה, הרי זה כמכה אחד משאר ישראל. והמכה אותם לאחר מיתה, פטור. ומי שהכה את אביו על אזנו, וחרשו חייב, ונהרג: שאי אפשר לו שיעשה חרש בלא חבורה אפלו טפת דם יצאת בפנים באזן, ונתחרש.

ו. המקיז דם לאביו, או שהיה רופא וחתך לו בשר או אבר פטור. אף על פי שהוא פטור, לכתחלה לא יעשה: אפלו להוציא סילון מבשר אביו או אמו לא יוציא, שמא יעשה חבורה.

ז. במה דברים אמורים, בשיש שם אחר לעשות. אבל אם אין שם מי שיעשה אלא הוא, והרי הן מצטערין הרי זה מקיז וחותך, כפי מה שיירשוהו לעשות.

ח. אזהרה שלמכה אביו ואמו מנין ענש שמענו, אזהרה לא שמענו: הואיל והוא מזוהר שלא להכות אדם מישראל, הרי אביו ואמו בכלל. שתוקי חייב על אמו, ואינו חייב על אביו: אף על פי שנבדקה אמו ואמרה, בן פלוני הוא אין זה נסקל או נחנק, על פיה. אבל בנו מן השפחה, ומן הנכרית אינו חייב לא על אביו, ולא על אמו.

ט. וכן גר שהורתו שלא בקדשה אינו חייב על מפת אביו, וקללתו. וכשם שאינו חייב על אביו, כך אינו חייב על אמו: שנאמר "ומקלל אביו ואמו" (שמות כא, יז) את שהוא חייב על אביו, חייב על אמו, וזה שאינו חייב על אביו, אינו חייב על אמו.

י. הגר אסור לקלל אביו הגוי, ולהכותו ולבזהו כדי שלא יאמרו, באו מקדשה חמורה לקדשה קלה, שהרי זה מבזה אביו; ונוהג בו, מקצת כבוד. אבל העבד, אין לו יחוס, אלא הרי אביו כמי שאינו אביו לכל דבר, אף על פי שנשתחררו.

יא. מי שהיו אביו ואמו רשעים גמורים, ועוברי עברות אפלו נגמר דינם להריגה, והם יוצאין להרג אסור לו להכותן ולקללם; ואם קלל או חבל בהן, פטור. ואם עשו תשובה הרי זה חייב ונהרג עליהן, אף על פי שהרי הן יוצאין למיתה.

יב. במה דברים אמורים, בבנו. אבל אחר שבא והכהו או קללו, אחר שנגמר דינו אף על פי שעשה תשובה הרי זה פטור, הואיל והוא הולך למיתה. ואם בישו, חייב בקנס המביש.

יג. עבר אביו או אמו על עברה שלוקין עליה, והיה הוא חזן לפני הדינין לא יפה אותם; וכן אם נתחייבו נדוי, לא יהיה שליח לנדותם. ולא ידחף אותם, ולא יבזה אותם בשליחות בית דין, אף על פי שהן ראויין לכך, ולא עשו תשובה. לכל, אין הבן נעשה שליח לאביו להכותו ולקללו חוץ ממסית, שהרי אמרה תורה "לא-תחמל ולא-תכסה עליו" (דברים יג, ט).

יד. מי שנתחייב שבועה לבנו כך ראינו בו תמיד שאינו משביעו בשבועת האלה, שהרי זה בא לקללת אביו: אלא משביעו,

שְׁבוּעָה שְׁאִין בָּהּ אֱלֹהִים. וּכְבֹר בְּאַרְנוֹ שֶׁהָאֵב שֶׁהָרַג אֶת בְּנוֹ, אֵין
אֶחָד מֵאֲחִיו שֶׁלִּנְהַרְג נַעֲשֶׂה גּוֹאֵל הָדָם.

טו. וְלֹא עַל הַפִּיָּה וְעַל הַקִּלְלָה בְּלִבְדִּי הַקְּפִידָה תּוֹרָה, אֲלֹא אֵף
עַל הַבְּדִיּוֹן: שֶׁכָּל הַמִּבְזָה אָבִיו אוֹ אִמּוֹ אִפְלוּ בְּדִבְרִים, אִפְלוּ
בְּרַמְיָזָה הָרִי זֶה בְּכָלֵל אֲרוּר מִפִּי הַגְּבוּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר "אֲרוּר,
מִקְלָה אָבִיו וְאִמּוֹ" (דְּבָרִים כז, טז). וְהָרִי הוּא אוֹמֵר "עֵין, תִּלְעַג
לָאֵב וְתִבְזֹ לִיקָה־ת־אֵם. . . ." (מְשָׁלִי ל, יז). וַיֵּשׁ לְבֵית דִּין לְהַכּוֹתוֹ עַל
זֶה מַכַּת מִרְדּוֹת, וְלַעֲנֹשׁ כָּפִי מֵה שִׁירָאוּ.

הַלְבוֹת מִמְרִים פֶּרֶק ו

א. כְּבוֹד אָב וְאֵם מִצּוֹת עֲשֶׂה גְדוּלָּה, וְכֵן מוֹרָא אָב וְאֵם שֶׁקָּלַם
הַכְּתוּב בְּכְבוֹדוֹ וּבְמוֹרָאוֹ: כְּתוּב "כִּבְד אֶת־אֲבִיךָ, וְאֶת־אִמְךָ"
(שְׁמוֹת כ, יא; דְּבָרִים ה, טו), וְכְתוּב "כִּבְד אֶת־ה', מֵהַיּוֹנֵךְ" (מְשָׁלִי ג, ט);
וּבְאָבִיו וְאִמּוֹ כְּתוּב "אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ" (וִיקְרָא יט, ג), וְכְתוּב
"אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ תִירָא" (דְּבָרִים ו, יג; דְּבָרִים י, כ). כִּדְרֹךְ שְׁצוּהָ עַל
כְּבוֹד שְׁמוֹ הַגְּדוֹל וּמוֹרָאוֹ, כֵּךְ צוּהָ עַל כְּבוֹדָם וּמוֹרָאָם.

ב. הַמִּקְלָל אָבִיו אוֹ אִמּוֹ בְּסִקְלָה, וְהַמִּגְדֵּף בְּסִקְלָה הֵנָּה הַשּׁוּהָ
אוֹתָן בַּעֲנֹשׁ. הַקָּדִים אָב לֹאֵם בְּכְבוֹד, וְהַקָּדִים אֵם לָאֵב בְּמוֹרָא
לְלַמֵּד שְׁשִׁנְיָהֶם שׁוּוֹין, בֵּין לְכְבוֹד בֵּין לְמוֹרָא.

ג. אֵיזָה הוּא מוֹרָא, וְאֵיזָה הוּא כְבוֹד: מוֹרָא לֹא עוֹמֵד בְּמִקּוּמוֹ,
וְלֹא יוֹשֵׁב בְּמִקּוּמוֹ, וְלֹא סוֹתֵר אֶת דְּבָרָיו, וְלֹא מְכַרֵּעַ אֶת דְּבָרָיו,
וְלֹא יִקְרָא לוֹ בְּשִׁמוֹ לֹא בְּחִיּוֹ וְלֹא בְּמוֹתוֹ, אֲלֹא אוֹמֵר אָבָא מְרִי.
הִיָּה שֵׁם אָבִיו אוֹ שֵׁם רַבּוֹ כְּשֵׁם אַחֲרִים, מְשַׁנֶּה אֶת שְׁמָם.

ד. יִרְאָה לִי, שְׁאִין נִזְהָר בְּכֹךְ אֲלֹא בְּשֵׁם שֶׁהוּא פְּלִיא שְׁאִין הַכֹּל
דָּשִׁין בוֹ; אֲבָל הַשְּׁמוֹת שֶׁקוֹרְאִין בָּהֶן כָּל הָעָם, כְּגוֹן אַבְרָהָם
יִצְחָק וַיַּעֲקֹב מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, בְּכָל לָשׁוֹן וּבְכָל זִמָּן
קוֹרָא בָהֶן לְאַחֲרִים שֶׁלֹּא בְּפָנָיו, וְאֵין בְּכֹךְ כָּלוּם.

ה. אֵיזָה הוּא כְבוֹד מֵאֲכִיל וּמִשְׁקָה, מִלְּבִישׁ וּמִכֶּסֶה מִשְׁלָאֵב.
וְאֵם אֵין מָמוֹן לָאֵב, וַיֵּשׁ לְבֵן כּוֹפִין אוֹתוֹ, וְזֵן אָבִיו וְאִמּוֹ כָּפִי
מֵה שֶׁהוּא יָכוֹל. וּמוֹצִיא וּמִכְנִים וּמִשְׁמָשׁוּ בִּשְׁאָר הַדְּבָרִים
שֶׁהַשְּׁמָשִׁים מִשְׁמָשִׁים בָּהֶן אֶת הָרֵב, וְעוֹמֵד בְּפָנָיו כִּדְרֹךְ שֶׁעוֹמֵד
מִפְּנֵי רַבּוֹ. וְהָאֵב שֶׁהִיָּה תִלְמִיד בְּנוֹ, אֵין הָאֵב עוֹמֵד בְּפָנֵי הַבֵּן,
אֲבָל הַבֵּן עוֹמֵד מִפְּנֵי אָבִיו, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא תִלְמִידוֹ.

ו. וְחֵיִב לְכְבוֹדוֹ בִּשְׁאָר דְּרָכָיו, בְּשַׁעַת מִשְׁאוֹ וּמִתְנֹו וַעֲשִׂית
חִפְצָיו. כִּיצַד: הַנִּשְׁמָע בְּדִבְרֵי אָבִיו לְמָקוֹם לֹא יֹאמֵר מִהְרֹנִי
בְּשָׁבִיל עֲצָמִי, פְּטָרוֹנִי בְּשָׁבִיל עֲצָמִי, אֲלֹא מִהְרֹנִי בְּשָׁבִיל אָבָא,
פְּטָרוֹנִי בְּשָׁבִיל אָבָא; וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה. לְעוֹלָם יְכָלֵל בְּכָלֵל
דְּבָרָיו שֶׁהוּא חוֹשֵׁשׁ בְּכְבוֹד אָבִיו, וְשֶׁהוּא מִתִּירָא מִמֶּנּוּ.

ז. וְחֵיִב לְכְבוֹדוֹ, אִפְלוּ לְאַחַר מוֹתוֹ. כִּיצַד: הִיָּה אוֹמֵר שְׁמוּעָה
מִפְּנֵי לֹא יֹאמֵר כֵּךְ אִמֵּר אָבָא, אֲלֹא אוֹמֵר כֵּךְ אִמֵּר אָבָא מְרִי,
אֲנִי כִפֵּרְתִּי מִשְׁכָּבוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּתוֹךְ שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֹדֶשׁ
שֶׁלֹּא־אֶחָר מִיתָתוֹ; אֲבָל אַחֲרֵי הַשְּׁנַיִם עֶשֶׂר חֹדֶשׁ, אוֹמֵר זְכוֹרוֹנוֹ
לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

ח. אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה, חֵיִבִּין בְּמוֹרָא וּכְבוֹד: אֲלֹא שֶׁהָאִישׁ

בִּידוֹ לַעֲשׂוֹת; וְהָאִשָּׁה אֵין בִּידָה לַעֲשׂוֹת, שֶׁהִרִי רְשׁוֹת אֲחֵרִים עָלֶיהָ. לְפִיכֶן אִם נִתְגַּרְשָׁה, אוֹ נִתְאַלְמְנָה הִרִי שְׁנֵיהֶם שׁוּוֹיִן.

ז. עַד הֵיכֵן כְּבוֹד אָב וָאִם: אֶפְלוּ נָטְלוּ כִּים שְׁלִזְהוּבִים שָׁלוּ, וְהִשְׁלִיכוּהוּ לְפָנָיו לִים לֹא יִכְלִים אוֹתָן, וְלֹא יִצְעַק בְּפָנֵיהֶם, וְלֹא יִכְעַס כְּנִגְדָם; אֲלֹא יִקְבַּל גְּזֵרַת הַכְּתוּב, וַיִּשְׁתַּק.

י. וְעַד הֵיכֵן מוֹרָאָן: אֶפְלוּ הָיָה לוֹבֵשׁ בְּגָדִים חֲמוּדוֹת, וַיּוֹשֶׁב בְּרֹאשׁ בְּפָנֵי קָהֶל, וּבָא אָבִיו אוֹ אִמּוֹ וְקָרְעוּ בְּגָדָיו, אוֹ הִכּוּהוּ עַל רֹאשׁוֹ, וַיִּרְקוּ בְּפָנָיו לֹא יִכְלִים אוֹתָן, אֲלֹא יִשְׁתַּק, וַיִּירָא וַיִּפְחַד מִמֶּלֶךְ הַמְּלָכִים, שֶׁצִּוְהוּ בְּכֶן: שֶׁאֵלּוּ מֶלֶךְ בֶּשֶׁר וְדָם גָּזַר עָלָיו דְּבַר שֶׁהוּא מַצְטַעַר יֵתֵר מִזֶּה, לֹא הָיָה יָכוֹל לְפָרֶס בְּדִבְרִי; קָל וְחֶמֶר, לְמִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם בְּרִצּוֹנוֹ.

יא. אֵף עַל פִּי שֶׁבִּכְּךָ נִצְטוּיָנוּ, אֲסוּר לְאָדָם לְהַכְבִּיד עָלָיו עַל בָּנָיו וּלְדִקְדֹק בְּכְבוֹדוֹ עִמָּהֶם, שֶׁלֹּא יָבִיִּים לִידֵי מִכְשׁוֹל, אֲלֹא יִמְחַל וַיִּתְעַלֵּם: שֶׁהָאֵב שֶׁמִּחַל עַל כְּבוֹדוֹ, כְּבוֹדוֹ מִחוּל. וְהַמִּכָּה בָנוּ גְדוֹל מִנְדִּין אוֹתוֹ, שֶׁהִרִי הוּא עוֹבֵר עַל "וּלְפָנָי עוֹר, לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל" (ויקרא יט, יד).

יב. מִי שֶׁנִּטְרָפָה דַּעְתּוֹ שֶׁלְאָבִיו אוֹ שֶׁלְאִמּוֹ, יִשְׁתַּדֵּל לְנַהֵג עִמָּהֶם כְּפִי דַּעְתָּם, עַד שִׁירְחָם עָלֵיהֶן. וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לוֹ לַעֲמֹד, מִפְּנֵי שֶׁנִּשְׁתַּטּוּ בְּיוֹתֵר יִנִּיחָם וַיִּלָּךְ לוֹ, וַיִּצְוֶה אֲחֵרִים לְהַנְהִיגָם כְּרֹאוּי לָהֶם.

יג. הַמִּמְזִר חַיִּב בְּכְבוֹד אָבִיו וּמוֹרָאוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא פֶטוּר עַל מִכְתּוֹ וְעַל קִלְלָתוֹ, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה תְשׁוּבָה: שֶׁאֶפְלוּ הָיָה אָבִיו רָשָׁע וּבַעַל עֲבֻרוֹת, מְכַבְּדוֹ וּמִתִּירָא מִמֶּנּוּ. רֵאָה אוֹתוֹ עוֹבֵר עַל דְּבָרֵי תוֹרָה לֹא יֹאמַר לוֹ אָבֹא עֲבַרְתָּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה, אֲלֹא יֹאמַר לוֹ אָבֹא כְּתוּב בַּתּוֹרָה כֶּן וְכֶן, כֹּאֵלּוּ הוּא שׁוֹאֵל מִמֶּנּוּ, לֹא כְּמִזְהִירוֹ.

יד. מִי שֶׁאָמַר לוֹ אָבִיו לַעֲבֹר עַל דְּבָרֵי תוֹרָה, בֵּין שֶׁאָמַר לוֹ לַעֲבֹר עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה אוֹ לְבַטֵּל מִצְוֹת עֲשֵׂה אֶפְלוּ שֶׁלְדְּבָרֵיהֶם הִרִי זֶה לֹא יִשְׁמַע לוֹ: שֶׁנֶּאֱמַר "אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, וְאֶת־שַׁבְתִּי תִשְׁמְרוּ" (ויקרא יט, ג), כִּלְכֶם חַיִּבִּין בְּכְבוֹדֵי.

טו. אָמַר לוֹ אָבִיו הַשְׁקֵנִי מַיִם, וּמִצְוָה לַעֲשׂוֹת אִם אֶפְשָׁר לְמִצְוָה שֶׁתַּעֲשֶׂה עַל יְדֵי אֲחֵרִים תַּעֲשֶׂה, וַיִּתְעַסֵּק בְּכְבוֹד אָבִיו: שֶׁאֵין מִבְטָלִין מִצְוָה, מִפְּנֵי מִצְוָה. וְאִם אֵין שֵׁם אֲחֵרִים לַעֲשׂוֹתָהּ יִתְעַסֵּק בְּמִצְוָה, וַיִּנִּיחַ כְּבוֹד אָבִיו: שֶׁהוּא וְאָבִיו חַיִּבִּין בְּדִבְרֵי מִצְוָה. וְתִלְמוּד תּוֹרָה, גְּדוֹל מִכְּבוֹד אָב וָאִם.

טז. אָמַר לוֹ אָבִיו, הַשְׁקֵנִי מַיִם, וְאָמְרָה לוֹ אִמּוֹ, הַשְׁקֵנִי מַיִם מִנִּיחַ כְּבוֹד אִמּוֹ, וְעוֹסֵק בְּכְבוֹד אָבִיו תַּחֲלָה: מִפְּנֵי שֶׁהוּא וְאִמּוֹ חַיִּבִּין בְּכְבוֹד אָבִיו.

יז. חַיִּב אָדָם לְכַבֵּד אֶת אִשְׁתּוֹ אָבִיו, אֵף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ אִמּוֹ, כָּל זְמַן שֶׁאָבִיו קַיָּם, שֶׁזֶּה בְּכָלֵל כְּבוֹד אָבִיו; וְכֵן מְכַבֵּד בַּעַל אִמּוֹ, כָּל זְמַן שֶׁאִמּוֹ קַיָּמָה. אֲבָל לְאַחַר מִיתָתָן, אֵינּוּ חַיִּב. וּמִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, שִׁיְהִיָּה אָדָם חַיִּב בְּכְבוֹד אֲחִיו הַגְּדוֹל כְּכְבוֹד אָבִיו.